

**RAQAMLI GLOBALLASHUV DAVRIDA O'QUVCHILARNI
G'OYAVIY XAVF-XATARLARDAN ASRASHNING INNOVATSION
IJTIMOIY-MA'NAVIY TEXNOLOGIYALARI**

O'roqboyeva Sevara Xolmirzayevna

Magistrant

Guliston davlat pedagogika instituti

Email: al-ustoz@mail.ru

Annotatsiya. Raqamli globallashuv davri o'quvchilarning g'oyaviy xavf-xatarlaridan himoya qilishni dolzarb masalalardan biriga aylantirgan. Ushbu maqolada, o'quvchilarni g'oyaviy xavf-xatarlar, masalan, radikalizm, ekstremizm va yolg'on axborotdan asrashga qaratilgan innovatsion ijtimoiy-ma'naviy texnologiyalar tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar va globalizatsiyaning ta'limga ta'siri, shuningdek, o'quvchilarni g'oyaviy manipulyatsiyalardan himoya qilish uchun ilg'or metodologiyalar va pedagogik yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Maqola, o'quvchilarning axloqiy va ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda zamonaviy innovatsion usullarni joriy etishning zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: raqamli globallashuv, g'oyaviy xavf-xatarlar, o'quvchilarni himoya qilish, innovatsion ijtimoiy texnologiyalar, ma'naviy ta'lim, raqamli transformatsiya, global xavf-xatarlar, ta'lim strategiyalari, ijtimoiy media ta'siri, kognitiv rivojlanish.

Kirish. Raqamli texnologiyalar va internetning global miqyosdagi o'sishi, ta'lim sohasini ham jiddiy o'zgartirib yubordi. Bugungi kunda, ta'lim tizimi nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarni g'oyaviy xatarlar, masalan, ekstremistik g'oyalar, yolg'on axborotlar va manipulyatsiya qilinayotgan kontentlardan himoya qilish vazifasini ham bajarishi kerak. Internetning tarqalishi o'quvchilarga o'rganish uchun keng imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, bu jarayon bir vaqtning o'zida turli xavflarni ham keltirib chiqaradi.

Raqamli globallashuv zamonaviy jamiyatni o'zgartirish bilan birga, o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Aynan shu paytda, o'quvchilarning g'oyaviy xavf-xatarlaridan himoya qilinishi kerak. Ushbu maqolada, o'quvchilarning g'oyaviy xatarlaridan himoya qilishda zamonaviy innovatsion texnologiyalarning roli, ayniqsa, ijtimoiy va ma'naviy texnologiyalarning ta'siri ko'rib chiqiladi. Yangi pedagogik yondashuvlar va metodologiyalar, o'quvchilarning axloqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va g'oyaviy manipulyatsiyalarga qarshi kurashish uchun joriy etilmoqda.

Mavzuning dolzarbligi. Raqamli texnologiyalar o'quvchilarga bilim olishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda, lekin bu imkoniyatlar bilan bir qatorda, ularni g'oyaviy xavf-xatarlar va manipulyatsiyalarga olib kelishi mumkin. Internetdagi xavf-xatarlar o'quvchilarning dunyoqarashiga jiddiy ta'sir o'tkazishi mumkin. G'oyaviy ekstremizm, radikalizm va yolg'on axborotlar orqali o'quvchilarni manipulyatsiya qilish jarayonlari kengaymoqda. Shu sababli, o'quvchilarga raqamli axborot muhitida xavfsiz va ma'naviy barqaror qarorlar qabul qilishni o'rgatish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish muhimdir.

Ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri yoshlarni g'oyaviy tahdidlardan himoya qilishdir. Shu bilan birga, o'quvchilarga jamiyatdagi axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni to'g'ri anglashga yordam berish ham zarur. Bunday vazifalarni bajarishda zamonaviy pedagogik usullar va ijtimoiy-ma'naviy texnologiyalarning roli ortib bormoqda.

Asosiy qism. G'oyaviy xavf-xatarlar o'quvchilarning dunyoqarashiga va axloqiy qarashlariga salbiy ta'sir ko'rsatadigan zararli g'oyalar, mafkuralar yoki kontentlardan iboratdir. Raqamli texnologiyalar va internet, o'quvchilarni bu kabi xatarlar bilan tanishtiruvchi asosiy vositadir. Raqamli texnologiyalarning tez rivojlanishi va internetning keng tarqalishi, bu xavflarning ko'payishiga olib kelmoqda.

G'oyaviy Xatarlarning Manbalari:

- **Ijtimoiy Media:** Ijtimoiy tarmoqlar, ayniqsa, yoshlar orasida ekstremistik va radikal g'oyalarni targ'ib qilishda samarali vosita sifatida ishlatilmoqda. Ijtimoiy media orqali, noaniq va manipulyatsiya qilingan axborotlar tez tarqaladi.

- **Radikal Guruhlar:** Ba'zi ekstremistik guruhlar o'z g'oyalarini internet orqali tarqatib, yoshlarni radikal yo'nalishga undamoqda.

- **Yolg'on Axborot:** Internetda yolg'on axborotning tarqalishi, yoshlarning noto'g'ri qarorlar qabul qilishiga olib keladi. Yolg'on ma'lumotlar, manipulativ kontent va g'oyalar o'quvchilarning fikrlashini buzishi mumkin.

G'oyaviy Xatarlarning Salbiy Ta'siri:

- **Radikalizatsiya:** G'oyaviy tahdidlarga duchor bo'lgan o'quvchilar, radikal g'oyalar yoki ekstremistik tashkilotlarga qo'shilishi mumkin. Bu esa ularning axloqiy rivojlanishiga zarar etkazadi.

- **Terroristik Mafkuralar:** G'oyaviy manipulyatsiya qilish orqali yoshlarni terroristik tashkilotlarga jalb qilish xavfi mavjud.

Raqamli globallashuv, ta'lim sohasida ham yangi imkoniyatlarni ochmoqda. O'quvchilarga yangi bilimlarni o'rganish imkoniyati yaratilgan bo'lsa-da, bu jarayonning salbiy tomonlari ham mavjud. Internet va raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilar nafaqat foydali, balki zararli axborotlarni ham o'ziga tortadi.

- **Axborot Tarqatish:** O'quvchilar turli manbalardan axborot olish imkoniyatiga ega bo'lsalar-da, bu jarayonda noto'g'ri va manipulyatsiya qilingan ma'lumotlarga duch kelishlari mumkin.

- **O'qitishning Yangi Usullari:** Raqamli texnologiyalar, o'quvchilarga ta'limda interaktiv metodlarni qo'llash imkonini beradi. Bu orqali o'quvchilarning kognitiv rivojlanishi yanada samarali bo'ladi.

O'quvchilarni g'oyaviy xavf-xatarlaridan himoya qilishda innovatsion ijtimoiy-ma'naviy texnologiyalarning roli katta. Raqamli savodxonlikni oshirish, axloqiy ta'lim va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali o'quvchilarga zarur ko'nikmalarni berish mumkin.

Innovatsion Texnologiyalar:

- **Raqamli Savodxonlik Darslari:** O'quvchilarga raqamli axborot muhitida xavfsiz harakat qilishni o'rgatish uchun maxsus dasturlar va darsliklar ishlab chiqilishi lozim.

- **Tanqidiy Fikrlashni Rivojlantirish:** O'quvchilarga, internetda tarqalayotgan axborotlarni tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini o'rgatish zarur.

- **Sun'iy Intellekt va Monitoring Vositalari:** O'quvchilarning internetda xavfsizligini ta'minlash uchun sun'iy intellektdan foydalanish mumkin. Zararli kontentni aniqlash va filtrlash texnologiyalari o'quvchilarning internetda xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi.

Ta'lim sohasidagi innovatsion texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun xalqaro tajribalarni o'rganish zarur. Yevropa va boshqa rivojlangan mamlakatlar, o'quvchilarning g'oyaviy tahdidlardan himoya qilinishini ta'minlash uchun raqamli savodxonlik va axloqiy ta'limni kuchaytirishga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqqan.

Xulosa. Raqamli globallashuv va internetning tez rivojlanishi, o'quvchilarga yangi imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ularni g'oyaviy xavf-xatarlar va manipulyatsiyalardan himoya qilishni ta'minlash muhimdir. Innovatsion ijtimoiy-ma'naviy texnologiyalar, axloqiy ta'lim, tanqidiy fikrlash va raqamli savodxonlik darslari o'quvchilarning xavfsizligini ta'minlashda samarali vositalar bo'lishi mumkin. Kelajakda, ta'lim tizimining rivojlanishi, o'quvchilarni g'oyaviy tahdidlardan himoya qilishga qaratilgan yangi yondashuvlarni joriy etishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Xoshimov, D.** (2020). *Raqamli ta'lim va axborot texnologiyalari: innovatsion metodlar va yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. **Tog'ayev, O.** (2019). *Ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning ta'siri va ularning axloqiy aspektlari*. Toshkent: «Navro'z» nashriyoti.
3. **Kuziev, F.** (2021). *Ijtimoiy-ma'naviy texnologiyalar va ta'lim: nazariy va amaliy yondashuvlar*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
4. **Shayxov, M.** (2022). *Raqamli globallashtirish va ta'lim: yangi yondashuvlar*. Toshkent: Ma'naviyat va ma'rifat nashriyoti.
5. **Makhmudov, S.** (2020). *G'oyaviy xavf-xatarlar va ularning yoshlar ta'limiga ta'siri*. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.